

Ιστορίες αυτοδικίας και βίας

Το νέο βιβλίο του Γιάννη Παπακώστα

Του **ΔΗΜ. ΓΚΙΩΝΗ**
dghionis@otenet.gr

Μια συνθετική μελέτη με βασική θεματολογία την αναπαράσταση της αυτοδικίας, όπως προκύπτει από καταξιωμένα έργα της νεοελληνικής λογοτεχνίας, με προϋπόθεση τη δημιουργική του μετάπλαση σε μυθολογία. Αυτό είναι το περιεχόμενο του νέου βιβλίου του Γιάννη Παπακώστα «Πού μας πάει αυτό το αίμα», εκδ. Πατάκι, (ο τίτλος, εξηγεί στην εισαγωγή ο ίδιος, «αποτελεί φράση από ημερολογιακή εγγραφή του Γιώργου Θεοτοκά «Τετράδια Ημερολογίου 1938 - 1953», «όπου συμπυκνώνεται ο σπαραγμός ενός λαού έως τη λήξη του αδελφοκτόνου εμφύλιου σπαραγμού»).

Ομότιμος καθηγητής της Νέας Ελληνικής Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, ο Παπακώστας, υπήρξε μέλος της Επιτροπής Κρατικών Βραβείων και πρόεδρος της, μέλος (επί 13 χρόνια) στο ΕΣΡ, βραβευμένος τρεις φορές από την Ακαδημία Αθηνών, και νυν φιλολογικός επίτιμος των εκδόσεων του Ιδρύματος Κώστα και Ελένης Ουράνη της Ακαδημίας Αθηνών, είναι συγγραφέας-ερευνητής βιβλίων

που αφορούν σημαντικά πρόσωπα της νέας ελληνικής λογοτεχνίας. Μεταξύ άλλων: «Η ζωή και το έργο της Αλεξάνδρας Παπαδοπούλου», συν ένα δεύτερο με εισαγωγή και επιμέλεια των έργων της ίδιας συγγραφέως, «Απαντα Γεωργίου Δροσίνη» (12 τόμοι), δύο βιβλία για τη ζωή και το έργο του Ναπολέοντα Λαπαθιώτη, κείμενα για τους Ρώμο Φιλύρα, Ανδρέα Λασκαράτο, Δημήτριο Βικέλα,

Γεώργιο Βιζυινό, Μιλτιάδη Μαλακάση, Παύλο Νιρβάνα, «Φιλολογικά σαλόνια και καφεενία της Αθήνας» κ.ά.

Πέντε ενότητες

Το νέο του βιβλίο αποτελείται από πέντε επιμέρους ενότητες με τους τίτλους: 1. «Υβρις και τίσις» (με τη «Φόνισσα» του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη και τον «Βασίλη τον Αρβανίτη» του Στρατή Μυριβήλη). 2. «Η μνήμη» (με την «Ιστορία ενός αιχμαλώτου» του Στρατή Δούκα). 3. «Από την Κατοχή στην Αντίσταση και στον Εμφύλιο

Ο Γιάννης Παπακώστας (αριστερά) σε παλαιότερη βράβεισή του από την Ακαδημία Αθηνών. Κάτω το νέο του βιβλίο

σπαραγμό» (με το «Αγρίμι» και την «Οδύνη» του Νικηφόρου Βρεττάκου, «Το τέλος της μικρής μας πόλης», και τους «Ανυπεράσπιστους» του Δημήτρη Χατζή, την «Κάθοδο των εννέα» και του «Ορθοκωστά» του Θανάση Βαλτινίου). 4. «Για λόγους τιμής» (με «Το βοτάνι της αγάπης» του Γεωργίου Δροσίνη, τη «Μαζώχτρα» του Αργύρη Εφταλιώτη, τα «Πίστομα!», «Ακόμα» και «Τίμιος κόσμος» του Κωνσταντίνου Θεοτόκη, «Το μπουρίνι» του Μίτια Καραγάτση). 5. «Βεντέτες και άλλα» (με το «Κουστούμι στο χώμα» της Ιωάννας Καρυστιάνη, «Κώδικας τιμής» του Τηλέμαχου Κώστια, «Γκιακ» του Δημοσθένη Παπαμάρκου, «Ιστορία» και «Ανωφελές διήγημα» του Γιώργη Γιατρομανωλάκη, «Φωτιές του Ιούδα, στάχτες του Οιδίποδα» της Ρέας Γαλανάκη») και ενδιάμεσως, με μικρότερες αναφορές, σε άλλα παρεμφερή κείμενα.

Γράφει ο Παπακώστας στην εισαγωγή του: «Ο όρος αυτοδικία, που έχει εγγραφή στη λαϊκή συνείδηση, απαντά στη φράση "παίρνω το δίκιο στα χέρια μου". Έχει την έννοια της ανταπόδοσης αδικιών από το ίδιο το άτομο σε κάποιο άλλο, από το οποίο εκτιμά ότι αδικήθηκε αναίτια, παρακάμπτοντας έτσι τη νόμιμη δικαστική οδό δηλαδή την καταγγελία και την προσφυγή στη δικαιοσύνη».

Από την αρχαιότητα

Και πιο κάτω: «Το θέμα της βίας ως κοινωνικό φαινόμενο και η αναζήτηση τρόπου καταστολής της μας πάει πίσω στον χρόνο. Εμφανέστερα το φαινόμενο αυτό το βλέπουμε στην

τραγωδία του Αισχύλου "Ευμνίδες". Εκεί τονίζεται η ανάγκη κάθε εκτροπή, κάθε αδικημα, κάθε παράβαση, να κρίνεται από ένα κρατικό θεσμικό όργανο για να σταματήσει το φαινόμενο της αυτοδικίας κατά το οποίο ο κάθε αδικούμενος "παίρνει το αίμα του πίσω", τιμωρώντας ο ίδιος τον ένοχο, όπως στην περίπτωση του φόνου του Αγαμέμνονα από την Κλυταιμνήστρα καθώς επίσης της Κλυταιμνήστρας και του Αιγίσθου από τον Ορέστη».

Και στο τέλος της εισαγωγής: «Αυτοδικίες και βιαιότητες, λοιπόν, στη νεοελληνική πεζογραφία, στον ατομικό κόσμο των πρωταγωνιστών ή στο ευρύτερο ιστορικό πλαίσιο, της νεότερης Ελλάδας, παρελαύνουν στις σελίδες που ακολουθούν. Πεζογραφικά κείμενα, με θέση περίοπτη στον κανόνα της νεοελληνικής λογοτεχνίας, αλλά και κείμενα εντελώς πρόσφατης παραγωγής που διεκδικούν με αξιώσεις αντίστοιχη θέση. Και παράλληλα, συγκριτικά ανοίγματα σε περιπτώσεις αυτοδικίας και βίας κλασικών έργων της ελληνικής γραμματείας και επίσης χρήση ιστορικών μαρτυριών αγνώστων ή ελάχιστα γνωστών».

Ο Παπακώστας δεν αρκείται στην αναφορά συγκεκριμένων έργων και χαρακτηριστικών αποσπασμάτων. Ανιχνεύει και αξιολογεί το περιεχόμενό τους, ερεθίζοντας έτσι, εκτός των άλλων, σε μια εκ νέου ανάγνωσή τους. Ο χώρος δεν επιτρέπει εκτενέστερη αναφορά (για μια απλή παρουσίαση πρόκειται άλλωστε) ενός κατά τα πάντα ενδιαφέροντος πονήματος 420 σελίδων.

